

לעילוי נשמת

אמו מורתי הצדקנית מרת שיינא בת רבי ישראל שלום ע"ה
 נלב"ע יד סיון תשע"א

דברי ישר

לקוטים, מוסרים ופרפראות בפטט זכרטי
 בפרשת השבוע ובענייני דיומא
 בעריכת ישראל שלום דבורץ

שנה שתיים עשרה
 גליון תקנ"א - 551

פרשת משפטים: שקלים תש"פ

בית ישר

כשנבנה גופך, שהוא בא לאדם קודם
 יצר הטוב לזה נקרא בכור.
תתן לי תכניעהו לעבודתי.
כן תעשה לשרך, לשרך כתיב, ליצר
 השורר עליך, **לצאנך** לאבדך.
שבעת ימים הם ימי שנותינו בהם
 שבעים שנה.

יהיה עם אמו גימטריא זקן, כלומר
 עד זמן הזקנה צריך אתה לטרוח עם
 היצר הרע.

ואחר שהוא בן שמונים שנה **תתנו**
לי, מלובן וטהור ונקי ותתנו לי בסבר
 פנים יפות מבלי בושה ומבלי כלימה.

גם לעני אסור

ואנשי קדש תהיו לי ובשר בשדה
טרפה לא תאכלו (שמות כב, ל)
 כבר הזכרנו שהפסוקים כאן עוסקים
 בעניים, על כן גם בפסוק זה צריך
 לבאר עניינו לכאן.

כך כתב **רבי אברהם אבן עזרא**:
 בעבור שהזכיר שורך וצאנך שהם
 מותרים לאכילה, הזהיר על הבשר
 שהוא נטרף [שלא לאכלו שלא נחשב
 כן] אולי העני יאכלנו בעבור עניו.

בכור כבר מיציאתנו לאויר העולם, הרי
 הוא קדוש, ועל כן צריך **להרחיקו מעט**
מאמו כדי שלא יבוא להשתמש בו
 שהוא קדוש בקדושת בכור, אמנם
 להפרידו לגמרי שלא תניקנו לא
 מפרידים ונקרא **יהיה עם אמו** אבל לא
 שיהיה תחת אמו לגמרי.

לשמור על החיים כל החיים

מלאתך ודמעך לא תאחר בכור בנית
תתן לי (שמות כב, כח)

כן תעשה לשרך לצאנך שבעת ימים
יהיה עם אמו ביום השמיני תתנו לי
 (שמות כב, כט)

וזה לשון בעל השפתי כהן:

מלאתך ודמעך לא תאחר - יש
 אומרים שתלאה עצמך ותרבה בבכיה
 ותוריד דמעות שיעור מחוי העוונות,
 שהעוונות נקראים אבנים שנכשל
 בהם, ועליהם אמר אבנים שחקו מים
 (איוב יד, יט), אבני נגף שחקו מים הם מימי
 העין שהן הדמעות, לא תאחר עד זמן
 הזקנה, כי אולי לא יהיה בהם שיעור
 למחות.

בכור בנית, כלומר בזמן בחרותך
 בעוד שיצרך שהוא הבכור בבטנך

הוא לא הסיבה

אֱלֹהִים לֹא תִקְלַל (שמות כב, כז)
 וזה לשון בעל השפתי כהן: אם ראית
 איש שלומך אוכל לחמך והתנשא עליך
 והגדיל עליך עקב, לא תאור, ותדע
 שהוא שליח ההשגחה, כמו שאמר דוד
 המלך ע"ה כשקיללו שמעי אמר ה' אמר
 לו לקלל (שמואל ב טז, יא).

וגם כפשוטו שלא יקלל הדיין אם
 חייבו בדין שאין לדיין אלא מה שענינו
 רואות, והראות הוא משוך מלמעלה,
 וכן הראוהו לחייבך, אם אתה מקללו
 חס ושלום כלפי מעלה אתה מקלל,
 לזה אמר אלהים ולא אמר דיין לא
 תקלל.

יהיה עם אמו ולא תחת אמו

כן תעשה לשרך לצאנך שבעת ימים
יהיה עם אמו ביום השמיני תתנו לי
 (שמות כב, כט)

הנצי"ב בהעמק דבר מעמיד אל מול
 הכתוב כאן את הפסוק בפרשת אמור
 שאמר שם **שבעת ימים תחת אמו** (ויקרא
 כב, כז) וכאן אמר **יהיה עם אמו**.

וביאר שבנדרים ונדבות אסור
 להקדישן שבעת ימים ראשונים, ולכן
 יכול להיות **תחת אמו**, אבל כאן שזה

אכילת איסור מולידה גסות הנפש

וְאִנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּ לִי וּבֶשֶׂר בְּשַׂדֵּה

טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ (שמות כב, ז)

כתב הרמב"ן כי באכילת דברים המתועבים ושאינם נקיים נולד באדם עובי וגסות בנפש, ומפני שחפץ הקב"ה שנהיה אנשי קודש כדי שנהיה ראויים לדבקה בו שהוא קדוש, לפיכך צוה שלא נגאל את נפשתינו באכילת דברים המתועבים.

אמנם מדגיש הרמב"ן, כי יש הבדל בין איסור אכילת שרצים מפני שהם משקצים את הנפש, לבין איסור אכילת טריפה שאין בה שיקוף, אבל השמירה מאכילתה מביאה לקדושה.

על ידי הפרישה והגדר מתקדשים ולא מחויב להיפך וְאִנְשֵׁי קֹדֶשׁ

כתב רבי אליהו מזרחי ואף על פי שאמרו, 'כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה' והביאו גם רש"י ז"ל בפרשת קדושים, לא יחוייב מזה ההיפך לומר, 'כל מקום שאתה מוצא קדושה הוא גדר ערוה'.

האוכל מאכלות אסורות מתרחק מה'

וְאִנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּ לִי

רבינו הט"ז בפירושו על רש"י דברי דוד, מבאר לדבריו שאין כאן ציווי אלא שמירת הגוף והנפש מאכילת מאכלות אסורות זהו תנאי מציאותי להיות קדוש, וזה מלשונו: אין כאן ציווי אלא תנאי: אם תהיו קדושים בפרישות אכילת איסור אז תִּהְיוּ לִי.

דהיינו דעל המאכלות האסורות שורה עליהם כח הטומאה, ומי שנדבק

בטומאה מתרחק מן השי"ת, על כן אמר רש"י 'ואם לאו' אלא תאכלו מאכלות אסורות 'אינכם שלי' אלא של כחות הטומאה.

האוכל טריפות להכעיס ואכלוהו הכלבים

לְכָלֵב תִּשְׁלַחֲנוּ אֹתוֹ (שמות כב, ז)

כתב השפתי כהן: ואפשר לומר על דרך הפשט לכלב תשליכון אותו, שמי שאוכל טריפה להכעיס שסוף יאכלוהו הכלבים, כמו שאמרו במדרש (ילקוט רמז ש"ב) אמר רבי אייבו מעשה בטבח אחד בצפורי שהיה מאכיל לישראל נבילות וטריפות פעם אחת ערב יום הכפורים שתי ונשתכר עלה לראש הגג ונפל ומת התחילו הכלבים מלקקים את דמו ואתו ושאלו לרבי חנינא מהו למעבר יתיה מן קדמיהון אמר לון ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, וזה היה גוזל הכלבים ומאכיל לישראל ארפון לו מן דילהון אכלין עד כאן. אם כן לא תֹאכְלוּ - לא תִיאָכְלוּ.

למה ראוי להשליכו לכלבים

לְכָלֵב תִּשְׁלַחֲנוּ אֹתוֹ (שמות כב, ז)

לֹא תִשָּׂא שְׁמֵעַ שׂוֹא (שמות כג, א)

נסמכו הכתובים זה לזה ודרשו על זה חז"ל הסמיכות (פסחים ק"ח). המספר לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים שנאמר לכלב תשליכון אותו, וסמך ליה לא תשא שמע שוא.

כתב האלשיך הקד' וראוי לשית לב על דבריהם מה זה היחס הצודק לעונש ההוא אצל העון.

זה יובן כמו שאמרו חז"ל (מכילתא משפטים פרשה כ) בא וראה שאין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר שום בריה, שעל ידי שהכלבים לא חרצו את ישראל לשונם במצרים נתן ה' שכרם להאכילם הטריפות.

וביאור הענין, למדנו כי בשכר שלא פתחו פיהם לנבוח לישראל, אף שבנביחתם לא היו מצירים בפועל ולא דוברים שקר כי אם להרים קול נגדם, היה שכרם לאכול הטריפות, וזה ראה ולא לקח מוסר וחרץ את לשונו וסיפר על ישראל לשון הרע, ירוד ירד מגדר הכלב הנשמר מן המדה הפחותה ההיא.

וידוע כי אין בעלי חיים מאכל לאדם אלא רק מפני היות בני אדם למעלה מערכם, כאשר בעלי חיים אוכלים עשב הצומח על היות בעלי חיים מדרגה למעלה הימנו.

וזה יהיה סמיכות הכתובים.

ראה נא כי ניתנה הטרפה שכר הכלב שאינו בעל בחירה על אשר לא חרץ לישראל לאיש את לשונו, עם זה שבנביחתו לא היה מוציא שמע שוא ולא מיצר לזולתו.

ומאשר ניתן שכרו על שלא חרץ את לשונו, שא נא קל וחומר בעצמך ולא תשא שמע שוא פן תגרע מערכו.

שכאשר הגרוע מערך מין זולתו - הוא מאכל לו, כן בהיותך גרוע מהכלב תהיה ראוי להיות מאכל לו כטרפה שתהיה ראוי ליאכל ממנו.